

- «ὁ δὲ πόλεμος ὑφελὼν τὴν εὐπορίαν τοῦ καθ' ἡμέραν βίαιος διδάσκαλος καὶ πρὸς τὰ παρόντα τὰς ὀργὰς τῶν πολλῶν ὁμοιοῖ».
- «Ἀλλ' ὅταν ἔρθει ὁ πόλεμος που φέρνει στους ανθρώπους την καθημερινή στέρηση, γίνεται δάσκαλος της βίας κ' ερεθίζει τα πνεύματα του πλήθους σύμφωνα με τις καταστάσεις που δημιουργεί».

Άγαλμα του Θουκυδίδη στην Κρατική Βιβλιοθήκη του Μονάχου

Ο θεμελιωτής της επιστημονικής ιστοριογραφίας **Θουκυδίδης** καταγράφει τα γεγονότα τα πελοποννησιακού πολέμου καταδεικνύοντας πόσο **διαβρωτικός είναι ο πόλεμος για τις ανθρώπινες συνειδήσεις και κοινωνίες**. Ο πόλεμος ως «**βίαιος διδάσκαλος**» αναγκάζει τους ανθρώπους να εγκαταλείψουν τις αξίες τους, τις πεποιθήσεις τους και το ήθος τους, μετατρέποντας τους σε **άβουλα όντα** και φέρνοντας στην επιφάνεια τα χειρότερα ένστικτα τους. Ο πόλεμος, υποστηρίζει ο Θουκυδίδης, **διδάσκει βία, καταστρέφει φιλίες, οικογένειες και κοινωνίες και μεταδίδεται σαν πυρκαγιά που δεν αφήνει τίποτα σώο στο πέρασμά της**. Στην διάρκεια του

πολέμου λέξεις και φράσεις π.χ. «ευφύια, δικαιοσύνη, ανδρεία» αποκτούν νέο περιεχόμενο, υπηρετώντας πλέον πολεμικούς σκοπούς.

Η προσέγγιση του Θουκυδίδη προφανώς και δυστυχώς έχει **διαχρονικό** χαρακτήρα. Τα τελευταία χρόνια η ανθρωπότητα γίνεται μάρτυρας αυτής ακριβώς της διαδικασίας, «της ανασημασιοδότησης λέξεων και φράσεων». Ζούμε τις ώρες που η ευφύια δεν αποδεικνύεται από την επίλυση ενός μαθηματικού προβλήματος, αλλά από τον αποτελεσματικότερο στρατηγικό σχεδιασμό καταστροφής. Η δικαιοσύνη δεν ακολουθεί τους νόμους μια ευνομούμενης πολιτείας, αλλά βασίζεται στον «νόμο της σκανδάλης». Η ανδρεία δεν αποδεικνύεται από την φροντίδα για επιβίωση στην καθημερινότητα, αλλά από την αποτελεσματικότητα στο πεδίο της μάχης. Ακόμα, η απώλεια της γλώσσας, υποστηρίζει ο Θουκυδίδης, ως μέσο επικοινωνίας και επίλυσης των διαφορών των ανθρώπων επισπεύδει τον αποπροσανατολισμό και την παράδοση του ατόμου στον πόλεμο. Έτσι και σήμερα η απόρριψη της διπλωματίας καταργεί γέφυρες επικοινωνίας μεταξύ λαών και κυβερνήσεων και τους παραδίδει στη δίνη του πολέμου.

Ο Θουκυδίδης είχε αναγνωρίσει από την αρχαιότητα την **παθολογία του πολέμου**, την **κατάπτωση των ανθρώπινων αξιών**, την **καταστροφή του κάθε ανθρώπου και της κοινωνίας** που εν τέλει ο πόλεμος επιφέρει. Δυστυχώς, ωστόσο, φαίνεται πως οι ηγέτες και του σύγχρονου κόσμου δεν έχουν αντιληφθεί (ή μάλλον δεν θέλουν να αντιληφθούν) τις συμφορές ενός πολέμου.

- «γινόμενα μεν και αιεί εσόμενα, έως αν η αυτή φύσις ανθρώπων η...»

Ο Θουκυδίδης εδώ και αιώνες διακήρυξε ότι πίσω από την επίπλαστη προβολή κάποιων συμφερόντων στην κήρυξη και διεξαγωγή ενός πολέμου βρίσκεται πάντοτε η **ανθρώπινη φύση**, το **επιθετικό και βίαιο Εγώ μας** που ζητά το επόμενο θύμα του για να «γαληνέψει». Αυτό το **πανανθρώπινο και διαχρονικό ένστικτο – πάθος** δεν τιθασεύεται εύκολα και αδιαφορεί για τους νόμους και το δίκαιο. Η ανθρώπινη φύση, λοιπόν, είναι αυτή που κανοναρχεί τη βίαιη συμπεριφορά ηγετών και ανθρώπων, όσο κι αν εμείς υποκριτικά επικαλούμαστε την ελευθερία της βούλησης και τον απεγκλωβισμό μας από τα ένστικτα.

- «απλώς τε αδύνατον και πολλής ευηθείας, όστις οίεται της ανθρωπείας φύσεως ορμωμένης προθύμως τι πράττει αποτροπήν τινά έχειν ή νόμων ισχύι ή άλλων τω δεινών».

Μία ακόμα ωμή και κυνική αποτύπωση της “Real Politik”. Η πολιτική των κρατών και των ηγετών καθορίζεται απόλυτα από το **γονιδιακό υπόστρωμα** – την **ανθρώπινη φύση** που πολλές φορές αδυνατούμε να την αποδεχτούμε ως μία **σταθερά της ζωής μας**. Ο Θουκυδίδης θεωρεί πως αυτή είναι **ακατανίκητη** και συνιστά ανοησία να προσπαθούμε να την αποτρέψουμε με τη δύναμη του νόμου ή με άλλο φόβητρο. Η παραπάνω θέση δεν αποτυπώνει τη γνωστή θεωρία περί κυκλικής πορείας του κόσμου, αλλά αναδεικνύει περίτρανα **τη μονιμότητα και διαχρονικότητα των άλογων στοιχείων της ανθρώπινης φύσης** που δεν τιθασεύονται εύκολα ούτε είναι επιδεικτικά καμίας διδαχής.

- «και των νόμων κρατήσασα η ανθρωπεία φύσις, ειωθυία και παρά τους νόμους αδικείν».

Οι επισημάνσεις του Θουκυδίδη δεν εξαντλούνται στην προβολή της «ανθρώπινης φύσης» ως του απόλυτου γενεσιουργού αιτίου του πολέμου αλλά και των **ψευδών επιχειρημάτων** που χρησιμοποιούν οι ηγέτες – λαοί για να αιτιολογήσουν ή και να δικαιολογήσουν τον πόλεμο.

Καταγράφει, δηλαδή, με κριτικό πνεύμα την αντινομία **ανάμεσα στις διακηρύξεις και στους κρυφούς – απώτατους στόχους**. Ανιχνεύει τις αφανείς προθέσεις των κρατών πίσω από την **παραμόρφωση των λέξεων** που συσκοτίζουν την αλήθεια για να δικαιολογήσουν τα εγκλήματα στο πεδίο των μαχών.

- «*αλλά προφάσει βραχεία και ευπρεπεί της Σικελίας απάσης έργον εφίεσθαι*» / «*εφιέμενοι μεν τη αληθεστάτη προφάσει της πάσης άρξαι, βοηθείν δε... ευπρεπώς βουλόμενοι... ζυμμάχους*».

Τα παραπάνω αποσπάσματα από την ιστορία του Θουκυδίδη αναδεικνύουν με ενάργεια τα **ψεύδη του πολέμου** και την **αναντιστοιχία λόγων και στόχων**. Ηγέτες, κράτη και λαοί αναζητούν τις πιο πειστικές δικαιολογίες (προφάσει ευπρεπεί // αληθεστάτη προφάσει.../ ευπρεπώς βουλόμενοι) για να «σκιάσουν» την αλήθεια των πράξεών τους (πόλεμο), που δεν είναι άλλη από τη **βαθύτερη επιθυμία για επέκταση και κατάκτηση** (της Σικελίας εφίεσθαι/ της πάσης άρξαι). Βαθύς ανατόμος της ανθρώπινης ψυχής και της κρατικής δύναμης, ο Θουκυδίδης και έχοντας υπόψη τις θηριωδίες που διαπράχθηκαν στον πόλεμο, διακήρυξε πως ο πόλεμος είναι «**βίαιος διδάσκαλος**». Κατήγγειλε με σφοδρότητα αυτούς που για να δικαιολογήσουν τη βαρβαρότητα του πολέμου **άλλαξαν τη σημασία των λέξεων**: «Για να δικαιολογούν τις πράξεις τους, άλλαξαν ακόμα και τη σημασία των λέξεων».

- «*Ήταν η ολοένα αυξανόμενη δύναμη της Αθήνας που προκάλεσε φόβο στη Σπάρτη... και κατά συνέπεια τη σύρραξη ανάμεσα στις δύο πόλεις, αναπότρεπτα*».

Οι ιστορικές παρακαταθήκες του Θουκυδίδη εμπλούτισαν την ιστορική έρευνα και επιστήμη και με άλλες επισημάνσεις που σχετίζονται με τον πόλεμο μεταξύ των ηγετιδων δυνάμεων. Πιο συγκεκριμένα ο Θουκυδίδης θεώρησε πως ο Πελοποννησιακός πόλεμος (431-404 π.Χ.) ήταν προϊόν του **φόβου της Σπάρτης έναντι της ανερχόμενης δύναμης της Αθήνας**. Ήταν ένας **αγώνας φόβου** ανάμεσα σε μία υπερδύναμη και σε μία άλλη ανερχόμενη δύναμη (Σπάρτη εναντίον Αθήνας). Μία προσομοίωση στη σύγχρονη πραγματικότητα θα μάς αποκάλυπτε πολλές ομοιότητες (Η.Π.Α. εναντίον Ρωσίας, Η.Π.Α. εναντίον Κίνας).

Οι παραπάνω επισημάνσεις του Θουκυδίδη αποτυπώθηκαν με τη σχετική θεωρία του Αμερικανού Γκράχαμ Άλισον ως «Παγίδα του Θουκυδίδη». Η θουκυδίδεια παγίδα ερμηνεύει πειστικά πολλούς πολέμους, αφού **ο φόβος της μιας δύναμης έναντι της άλλης** φαίνεται πως συνιστά διαχρονικό φαινόμενο. Ένας φόβος που **παραλύει τον ορθολογισμό των ηγετών και πυροδοτεί συμπεριφορές επίθεσης και εκδίκησης**. Ο φόβος ιστορικά αποδείχτηκε κακός σύμβουλος και διαβρωτικό στοιχείο για την ειρήνη. Οι προτροπές του Σπαρτιάτη Σθενελαΐδα φαίνεται πως και σήμερα ακόμη συναντούν ευήκοα ώτα: «και μήτε τους Αθηναίους εάτε μείζους γίνεσθαι...»

- «*Άδηλα γαρ τα των πολέμων, και εξ ολίγου τα πολλά και δι οργής αι επιχειρήσεις γίνονται*».

Εξίσου, όμως, προφητικός και διδακτικός αποδεικνύεται ο Θουκυδίδης και σε κάποιες άλλες πτυχές των πολέμων που οι ηγέτες αγνοούν, παρασυρόμενοι από την **οίηση της «υπεροπλίας»** τους. Ειδικότερα ο αρχαίος ιστορικός μάς υπενθυμίζει πως ένα τυχαίο γεγονός μπορεί να ανατρέψει όλες τις βεβαιότητες ενός καλά σχεδιασμένου πολέμου. Ιδιαίτερα δε, αυτό μπορεί να συμβεί αν πριν την

κήρυξη ενός πολέμου δεν έχουν υπολογιστεί σωστά κάποιες λεπτομέρειες κάτω από το **βάρος του πάθους για επίθεση και «τιμωρία» – κατάκτηση του αντιπάλου.**

- *«Μολονότι άπαξ τους υποτάζουμε αυτούς, θα μπορούσαμε να τους συγκρατήσουμε;»*

Εξίσου σημαντική είναι και η υπόμνηση των **δυσκολιών** που υπάρχουν στην **διατήρηση των κεκτημένων από τον νικητή**. Κι αυτό οφείλεται τόσο στις αντικειμενικές δυσκολίες όσο και στην ψυχολογία τόσο των ηττημένων (που έχουν το δίκαιο με το μέρος τους) όσο και των νικητών (που πολλές φορές δεν κατανοούν την σκοπιμότητα και το δίκαιο της επίθεσης).

- *«Το δίκαιο στις ανθρώπινες σχέσεις λαμβάνεται υπόψη όταν οι αντίδικοι είναι ίσοι, αλλιώς οι δυνατοί κάνουν όσα τους επιτρέπει η δύναμή τους και οι αδύναμοι υποχωρούν».*

Εκπρόσωπος της “Real Politik”, ο Θουκυδίδης κατέγραψε και παρέδωσε στην εποχή μας «αιώνιες αλήθειες» που ερμηνεύουν την συμπεριφορά των κρατών και ιδιαίτερα των «ηγεμονικών». Ο διάλογος Αθηναίων και Μηλίων συνιστά μνημείο της **κυνικότητας της «δύναμης» και των σκληρών νόμων που διέπουν τις σχέσεις μεταξύ των κρατών.**

- *«Δεν μπορούμε να βάλουμε όρια στην επέκτασή μας... Γιατί υπάρχει ο κίνδυνος να κυριαρχηθούμε αν δεν κυριαρχήσουμε».*

Εξίσου καίρια θεωρείται και μια άλλη αλήθεια που απορρέει από την παραπάνω ομολογία και σχετίζεται με την **βαθύτερη δομή και «φιλοσοφία» των ηγεμονικών κρατών**. Μόνο όταν κατανοήσουμε σωστά όλα αυτά, θα μπορέσουμε να ερμηνεύσουμε όσα συμβαίνουν στις μέρες μας. Όχι για να τα δικαιολογήσουμε, αλλά για να τα αιτιολογήσουμε.

- *«Οι γαρ άνθρωποι προς α έπασχον την μνήμην εποιούνται».*

Ο πόλεμος είναι μία φρίκη και **καμία αιτιολόγηση δεν μπορεί ποτέ να τον δικαιολογήσει**. Οι άνθρωποι δεν πρέπει να έχουν **επιλεκτική μνήμη και κρίση και κάποιους πολέμους να τους δικαιολογούν και κάποιους όχι**. Η καταδίκη του κάθε πολέμου πρέπει να είναι **απόλυτη** και ο πολίτης να μην άγεται και φέρεται μόνον από την πραγματικότητα που κάθε φορά βιώνει στο παρόν στο οποίο ζει και κινείται.

Εν όψει της Παγκόσμιας Ημέρας **Ανθρωπισμού** (19.8.), σκέφτηκα να φτιάξω αυτή την άσκηση με το *τελείως κόντρα* στις ανθρωπιστικές αξίες θέμα της, προσβλέποντας στην καθαρήρια επίδραση της Τέχνης και των Γραμμάτων και στην δική σας ανταπόκριση.

Η «**τραγωδία της Ιστορίας**», οι «**Πέρσες**», το **σπουδαίο αντιπολεμικό έργο του Αισχύλου**, θεωρείται η παλαιότερη σωζόμενη τραγωδία. Επίσης είναι η πρώτη τραγωδία που αντλεί τη θεματολογία της από ιστορικά γεγονότα (και μάλιστα μόνο κατά επτά χρόνια προγενέστερα από την

παρουσίασή της στο κοινό) καθώς πραγματεύεται την οδύνη των Περσών υπό τον αλαζόνα Ξέρξη, όταν πληροφορούνται για τη συντριπτική ήττα τους στη Σαλαμίνα.

Στον αισχυλικό κόσμο βασιλεύει η **βία** και ο **φόβος**. Στην πραγματικότητα δεν πρωταγωνιστεί κάποιος άνθρωπος, αλλά η θεϊκή βούληση, η **θεοδικία** απέναντι στην **αμετροέπεια του αλαζονικού και ανόσιου ανθρώπου**. Ο Αισχύλος θέλει να μας δείξει ότι **πάντα πρέπει να τηρείται το μέτρο στις ανθρώπινες πράξεις** και ότι πρέπει να διατηρείται **ανεπηρέαστη και ακλόνητη η τάξη των πραγμάτων**. Το ότι ο υβριστής-αμαρτωλός θα τιμωρηθεί από τον Θεό στο αισχυλικό έργο είναι δεδομένο, μόνο η ταχύτητα με την οποία θα επέλθει αυτή η τιμωρία είναι εκείνο που μπορεί να εκπλήσσει. Έτσι, παρατηρούμε ότι στους «Πέρσες», αυτό το ιστορικού περιεχομένου δράμα, όπου δεν υμνείται τόσο η ελληνική νίκη, αλλά κυρίως διερευνάται η **ανθρώπινη αλαζονεία**, «ολόκληρος ο κόσμος, ορατός και αόρατος, ενώθηκε κάτω από την αρχηγία του Δία για να επιβάλει τον αρχαίο νόμο». Οι Πέρσες δεν ενστερνίστηκαν τη σοφία του αρχαίου ρητού «**μηδέν ἄγαν**», γι' αυτό και υπέστησαν αυτά τα δεινά και αυτές τις συμφορές που στάλθηκαν από τους θεούς, οι οποίοι στους Πέρσες εμφανίζονται είτε ως προσωποποιημένοι θεοί, είτε ως φυσικά στοιχεία και πνεύματα νεκρών. Μολονότι στα αισχυλικά δράματα το Πεπρωμένο, η Άτη και η Θεία Δίκη εμφανίζονται συχνά, η **ανθρώπινη πρωτοβουλία παίζει τον πιο σημαίνοντα ρόλο**, αφού ο **άνθρωπος είναι εκείνος, ο οποίος με την πράξη ή την απραξία του συντελεί στο να εκπληρωθεί η καταστροφή**.

Ο Αισχύλος δεν αποδίδει απλά τιμή στους νικητές παρουσιάζοντας λεπτομερειακά τον θρήνο του αντιπάλου των Ελλήνων. Αναλαμβάνοντας τον ρόλο του ιστορικού, εξετάζει τα **αίτια** που οδήγησαν στο αποτέλεσμα, εκφράζοντας ένα διαχρονικό προβληματισμό που αφορά κυρίως στην **ετερότητα** και προειδοποιεί για τον κίνδυνο που επιφέρει η **υποτίμηση του «άλλου»**, η **έπαρση**, η **φιλοδοξία** και η **αλαζονεία της εξουσίας**. Ο Αισχύλος φαίνεται προβληματισμένος απέναντι σε ό,τι συνδέεται με την **υπερβολή** και την **αλαζονεία**, χαρακτηριστικά τόσο του Ξέρξη όσο και των ενεργειών του, καθώς γνωρίζει ότι η **άτη παγιδεύει τον άνθρωπο και τον ωθεί στην τιμωρία**. Μέσα από την **εμπειρία της ήττας**, που αποτελεί **βαθύτερη εμπειρία από την νίκη**, ο Αισχύλος αποσκοπεί στην ευαισθητοποίηση των θεατών απέναντι στις συνέπειες του πολέμου. Δεν απορρίπτει τον πόλεμο, αλλά αυτός **δεν θα πρέπει να επιχειρείται με την επιπολαιότητα και την αφροσύνη του Ξέρξη**.

Η **έννοια του δικαίου** που διατρέχει το έργο του Αισχύλου, είναι αποτέλεσμα των δύο ιδιοτήτων του, ως **ποιητή** αλλά και ως **μαχόμενου πολίτη**. Το **πολιτικό μήνυμα** της τραγωδίας έγκειται στο πάθημα των Περσών που ξεπερνούσε το "εθνικό" πλαίσιο και άγγιζε το "**πανανθρώπινο**". Παρουσιάζοντας για μια ακόμα φορά στο αθηναϊκό κοινό τη νίκη του μέσω της ήττας των Περσών, την ίδια στιγμή το τοποθετούσε στην τραγική θέση των εχθρών τους. Σε μια εποχή, μάλιστα, που η Αθήνα, μετά το τέλος των περσικών πολέμων, αναδεικνύεται σε ηγέτιδα πόλη της Ελλάδος. Ως εκ τούτου, το θέμα της ηγεμονίας και οι επιθέσεις εναντίον ξένης χώρας αποτελούσαν θέματα επίκαιρα, που οι Αθηναίοι πολίτες είχαν να διαχειριστούν. Το πάθημα των Περσών αποτελεί παράδειγμα προς αποφυγή, καθώς θα μπορούσε να συμβεί σε κάθε ελληνική πόλη.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΕΡΣΕΣ ΤΟΥ ΑΙΣΧΥΛΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΟΥ ΔΑΡΕΙΟΥ.pdf

Απεικόνιση του Δαρείου σε αγγείο

Στο Β' επεισόδιο της τραγωδίας, αφού έχει προηγουμένως αναγγελθεί στη Βασίλισσα Άτοσσα η συντριβή του περσικού στόλου, πανικόβλητος ο Χορός καλεί σε βοήθεια το πνεύμα του πεθαμένου βασιλιά Δαρείου, πατέρα του Ξέρξη, ο οποίος αφού προβάλλει απ' τον τάφο του, βλέπει να εκπληρώνονται παλαιοί χρησμοί με αυτήν την καταστροφή όπου τιμωρείται από τους θεούς η υπέρμετρη αλαζονεία. Προλέγει ακόμα με τρόπο ανατριχιαστικό και την ήττα στις Πλαταιές, με τις οδυνηρές για τους Πέρσες επιπτώσεις της, και καταλήγει συμβουλεύοντας φρόνηση και μέτρο, διότι: «Ο Δίας στέκεται κριτής σε κάθε υπεροψία υπέρμετρη και τιμωρεί αμείλικτα το θράσος».

Με το είδωλο/φάντασμα του Δαρείου, η μυθοπλασία κι η μεταφυσική ενσωματώνονται στην ιστορική θεματολογία του έργου. Δεδομένου ότι πίσω από **κάθε πόλεμο** κάθε εποχής **το αίτιο** είναι η **οικονομική ισχύς**, ας συλλογιστούμε τα λόγια του φαντάσματος του Δαρείου, όταν επιστρέφει στον κάτω κόσμο· προσωπικά, είναι εκείνο το σημείο που ξεχωρίζω απ' όλο το έργο και που σε κάθε παράστασή του ανυπομονώ ν' ακούσω.

Πέρσες - Β' επεισόδιο. Παράσταση Θεάτρου Τέχνης, 1965.

«ἐγὼ δ' ἄπειμι γῆς ὑπὸ ζόφον κάτω.
ὕμεῖς δέ, πρέσβεις, **χαίρετ'**, ἐν **κακοῖς** ὅμως
ψυχῇ διδόντες **ἡδονὴν καθ' ἡμέραν**,
ὥς τοῖς θανοῦσι πλοῦτος οὐδὲν ὠφελεῖ».

«Μα τώρα ἐγὼ γυρνῶ κάτω στὴς γῆς τὰ σκότῃ·
καὶ σεῖς, γερόντοι, **χαίρετε καὶ μέσα** ὡς **τόσο**
σ' **αυτές** τὶς **συμφορές** νὰ δίνετε τῆς **ψυχῆς** σας
ὅση ἀναγάλια ἡ **πάσα** **μία** **θα φέρνει** **μέρα**·
για τοὺς νεκροὺς τίποτα δε φελοῦν τὰ πλούτη».

Απὸ τὸ **Θέατρο Τέχνης** τοῦ **Κάρολου Κουν** οἱ «Πέρσες» εἶχαν πρωτοανεβεί σὲ **σκηνοθεσία Κάρολου Κουν**, με σκηνικὰ καὶ κοστούμια Γιάννη Τσαρούχη, ἀρχικὰ στὸ Λονδίνο, στὸ Θέατρο Aldwych, στὸ πλαίσιο τοῦ θεατρικοῦ φεστιβάλ “World Theatre Season”, τὴν 20ῇ Ἀπριλίου 1965 καὶ ἐν συνεχείᾳ στὸ Ωδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, στὸ Φεστιβάλ Ἀθηνῶν, τὸν Αὐγούστο τῆς ἰδίας χρονιάς.

Ο Χορός των Περσών. Θέατρο Τέχνης, 1965.

Παρακολουθούμε απόσπασμα από το Β' Επεισόδιο της Τραγωδίας από αναβίωση της παραπάνω ιστορικής σκηνοθεσίας του **Κάρολου Κουν**, σε παράσταση του Θεάτρου Τέχνης το 2000. Ο **Χρήστος Καλαβρούζος** υποδύεται το φάντασμα του Δαρείου και η Ρένη Πιττακή τη βασίλισσα Άτοσσα.

[**ΑΙΣΧΥΛΟΥ ΠΕΡΣΕΣ - Νεκρομαντική Σκηνή Β' Επεισοδίου - Θέατρο Τέχνης, 2000.mp4**](#)

Πάμε τώρα 25 αιώνες μετά.

Σοβιετικοί πολίτες τρέπονται σε φυγή, καθώς οβίδες εκρήγνυνται στην κεντρική λεωφόρο Νέφσκι του Λένινγκραντ.

Ο Ντμίτρι Σοστακόβιτς (δεξιά) με τον αρχιμουσικό Δημήτρη Μητρόπουλο.

Ο Ντμίτρι Ντμίτριεβιτς Σοστακόβιτς (1906-1975) ήταν Ρώσος συνθέτης της Σοβιετικής περιόδου. Ύστερα από μια αρχική περίοδο στο πνεύμα της «πρωτοπορίας», ο Σοστακόβιτς έγραψε σε ένα προσωπικό ιδίωμα, στο οποίο φαίνεται, μεταξύ άλλων, και η έντονη επιρροή του Μάλερ. Συνδυάζει στοιχεία ρομαντισμού (δηλαδή στοιχεία πάθους και τραγικότητας) με ατονική γραφή και με περιστασιακή χρήση στοιχείων της σειραϊκής μουσικής, αν και γενικά εντάσσεται στην παράδοση της τονικής μουσικής. Συχνά η μουσική του περιέχει οξείες αντιθέσεις και έντονο το στοιχείο του γκροτέσκου, της ειρωνείας και του σαρκασμού.

Η διάσπαση της πολιορκίας του Λένινγκραντ (Διόραμα μουσείου).

Η **Έβδομη Συμφωνία** γράφτηκε από τον Σοστακόβιτς κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και αποτελεί αναντίρρητα ένα αριστούργημα της σοβιετικής μουσικής. Είναι έργο λαμπρό από συνθετική άποψη, οι διαστάσεις της είναι τιτανικές, η συγκρότησή της είναι μονολιθική και η ενορχήστρωση της είναι εξαιρετικά ζωντανή. Παρόλο που αποτελεί **ύμνο για την ηρωική αντίσταση των κατοίκων του τότε Λένινγκραντ (νυν Αγίας Πετρούπολης) απέναντι στην ανελέητη πολιορκία των ναζιστικών δυνάμεων**, ο Σοστακόβιτς σχεδίασε το πρώτο μέρος προτού ο Χίτλερ εισβάλει στη Σοβιετική Ένωση. Μετά την επίθεση όμως, το περίφημο μελωδικό θέμα του πρώτου μέρους που είναι γνωστό ως **“θέμα της εισβολής”**, ο Σοστακόβιτς το ονόμασε **“θέμα εναντίον του Χίτλερ”** και αργότερα **“θέμα του κακού”**. Πρόκειται για μια passacaglia με σειρά παραλλαγών, πάνω σε ένα ρυθμικό σχήμα που ακούγεται από ταμπούρο, θυμίζοντας το «Μπολέρο»

του Μορίς Ραβέλ. Το απλό και μονότονο θέμα κορυφώνεται βαθμιαία, ως **σύμβολο καταπίεσης**. Αυτό το **μουσικό θέμα του πολέμου** διαπερνά ολόκληρο το μεσαίο τμήμα του πρώτου μέρους, ώσπου μεταχωρεί σε ένα **πένθιμο εμβατήριο**, ή μάλλον ένα **ρέκβιεμ για τα θύματα του πολέμου**. Οι σοβιετικοί πολίτες τιμούν τη μνήμη των ηρώων τους. Μετά το ρέκβιεμ, έρχεται ένα άλλο επεισόδιο, ακόμα πιο τραγικό. Ο συνθέτης σημειώνει «Τη μουσική του δεν μπορώ ούτε καν να την περιγράψω. Θα ‘λεγα ίσως πως περικλείνει τα δάκρυα μιας μητέρας, ή ακόμα, εκείνο το **αίσθημα που σε κατέχει, όταν ο πόνος είναι τόσο μεγάλος που δεν σου έχουν απομείνει πια δάκρυα**. Ακολουθεί ένα μεγάλο σόλο από φαγκότο, που περιγράφει τον σπαραγμό των φίλων και των συγγενών όσων χάνονται στον πόλεμο».

Να το σχετικό απόσπασμα με συντελεστές «από την πλευρά των πολιορκητών» τον Φινλανδό μαέστρο Κλάους Μέκελα και τη Συμφωνική Ορχήστρα hr της Ραδιοφωνίας της Φρανκφούρτης.΄

[Σοστακόβιτς 7η Συμφωνία, Απόσπασμα 1ου μέρους - Κ. Μέκελα.mp4](#)

Και το ίδιο απόσπασμα με συντελεστές «από την πλευρά των πολιορκημένων», από τη συναυλία της Ακαδημαϊκής Συμφωνικής Ορχήστρας στη Μεγάλη Αίθουσα της Φιλαρμονικής της Αγίας Πετρούπολης στις 5 Μαΐου 2018, υπό τη μουσική διεύθυνση του Ρώσου Γιούρι Τεμιρκάνοφ. Πρόκειται για την ίδια αίθουσα όπου εκτελέστηκε η συμφωνία στην πολιορκημένη πόλη το 1942.

[Σοστακόβιτς 7η Συμφωνία, Απόσπασμα 1ου μέρους - Γ. Τεμιρκάνοφ.mp4](#)

[ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΥΠΟ ΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΚΕ Η ΕΒΔΟΜΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ.pdf](#)

Από τη σύγχρονη γενοκτονία των Παλαιστινίων στη Γάζα.

Σε μια από τις εκτός Σχολής δράσεις μας τον περασμένο χειμώνα, παρακολουθήσαμε την παρουσίαση του μυθιστορήματος της Τζούλιας Γκανάσου «Δευτέρα Παρουσία».

Μια πόλη βομβαρδίζεται. Η δεκαεφτάχρονη Άννα και η Όλγα, η γιαγιά της, βρίσκονται στο άδειο σαλόνι του σπιτιού τους. Το κορίτσι προτείνει να φύγουν, να βρουν καταφύγιο. Η γιαγιά αρνείται. Η Άννα διαπιστώνει ότι τα πόδια της Όλγας έχουν παραλύσει. Τότε η εγγονή παίρνει τη γιαγιά στην πλάτη και βγαίνουν από το σπίτι.

Να δύο αποσπάσματα του πρώτου μέρους του βιβλίου που μας φέρνουν ενώπιον της **αποκτήνωσης** του πολέμου.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΤΖΟΥΛΙΑΣ ΓΚΑΝΑΣΟΥ.pdf

Οι δύο γυναίκες, σαν ένα σώμα, θα έρθουν αντιμέτωπες με την αποσύνθεση ενός κόσμου, με σκιές και αγρίμια με αποκριάτικες μάσκες, με παρένθετες μητέρες και καταφύγια-φυλακές, με παιδομάζωμα, αλλά και με κάθε λογής όμορφα πλάσματα, προσπαθώντας να επιζήσουν. Θα φτάσουν, άραγε, στα σύνορα; Και τι θα θυσιάσουν;

Μια ιστορία επιβίωσης σε μια βομβαρδιζόμενη χώρα. Μια περιπέτεια ενηλικίωσης στις φλόγες του πολέμου. Ένας **αγώνας διεκδίκησης των πλέον δεδομένων**, του νερού, της τροφής, της στέγης, της ασφάλειας, της αγάπης, **και κάποιων όχι και τόσο αυτονόητων**, της ελευθερίας, της δικαιοσύνης, της αλληλεγγύης, της ειρήνης, της ίδιας της ζωής.

Το βιβλίο είναι εμπνευσμένο από αληθινά γεγονότα που συνέβησαν κατά τη διάρκεια του πολέμου στην Ουκρανία και κατά τη διάρκεια βομβαρδισμών κατοικημένων πόλεων, όπως στη Λωρίδα της Γάζας και σε άλλα σημεία του πλανήτη.

Αυτή η φωτογραφία, που τραβήχτηκε στις 11 Σεπτεμβρίου 2022, δείχνει έναν Ουκρανό στρατιώτη να στέκεται πάνω σε ένα εγκαταλελειμμένο ρωσικό άρμα μάχης κοντά σε ένα χωριό στα περίχωρα του Ιζιούμ, στην περιοχή του Χάρκοβου, στην ανατολική Ουκρανία, εν μέσω της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία.

Ουκρανός στρατιώτης στο Τάγμα Μη Επανδρωμένων Συστημάτων της 23ης Μηχανοκίνητης Ταξιαρχίας εκτοξεύει ένα αναγνωριστικό τηλεσκάφος (drone) στην περιφέρεια Ντόνετσκ της Ουκρανίας, στις 16 Απριλίου φέτος.

Αξίζει στο τέλος να θυμηθούμε την ανάρτηση του Ιστολογίου μας με την έναρξη του πρόσφατου πολέμου στη Μέση Ανατολή μετά το αποτρόπαιο τρομοκρατικό χτύπημα ενάντια στο Ισραήλ.

<https://tinyurl.com/49rcffxm>